

DEZVOLTAREA STRUCTURILOR INTEGRATE ÎN CONTEXTUL RELAȚIILOR DE PROPRIETATE

V. Childescu

Universitatea Tehnică a Moldovei

Autoritățile guvernatoare declară în ultimii șapte ani, că Republica Moldova se află într-o ușoară creștere economică, bazându-se pe majorarea PIB-ului. Dar știm cu toții datorită cărui fapt are loc această ușoară înviorare. Pentru ca o țară să înregistreze o adevărată creștere economică durabilă, această creștere trebuie să fie bazată pe majorarea volumului producției autohtone, pe ridicarea nivelului de trai a populației, însă nu din contul transferurilor sutelor de mii de moldoveni plecați peste hotare în căutarea unui loc de muncă mai bine plătit.

Pentru ca multe întreprinderi moldovenești, aflate încă într-o profundă criză financiară, să poată să-și reia activitatea într-un ritm normal este nevoie de efectuat investiții enorme. E și aceasta o problemă, deoarece pe hârtie se vorbește mult despre stimularea investițiilor în țara noastră, în realitate, însă, se face destul de puțin. Una din posibilitățile de reducere a deficitului mijloacelor investiționale este formarea structurilor integrate. Integrarea corporativă a întreprinderilor industriale poate contribui la mobilizarea rezervelor interne (spre exemplu, pe baza reorientării activității fiecărei întreprinderi spre obținerea profitului corporativ și reinvestirea lui ulterioară în direcțiile prioritare ale dezvoltării companiei) și ușurarea accesului la sursele externe de finanțare (în legătură cu faptul că compania dispune de posibilități mai mari de depuneri în gaj, se îmbunătățește imidjul debitorului, există posibilități de oferire a garanțiilor reciproce între participanții grupei ș.a.m.d.).

De asemenea, pentru multe întreprinderi moldovenești este actuală problema îmbunătățirii calității producției, în deosebi pentru cele ce produc mărfuri de consum final și care se confruntă cu o concurență acută din partea firmelor străine.

Factorii care determină nivelul scăzut al produselor sunt grupați în două categorii:

interni:

- folosirea tehnologiilor și utilajelor învechite;
- organizarea insuficientă a producerii;
- personal slab calificat ș.a.

externi:

- aprovizionarea cu materii prime și materiale cu o calitate redusă;
- lipsa contractelor de colaborare pe termen mediu și lung cu furnizorii ș.a.

Pentru a rezolva problema aprovizionării cu resurse materiale se poate recurge ori la înlocuirea furnizorilor neeficienți, ori la obținerea unei anumite influențe asupra acestora pentru a asigura nivelul dorit al calității producției furnizate. Prima cale nu este acceptabilă deoarece e destul de complicat, distrugând relațiile cu vechii furnizori, să stabilești relații de colaborare cu alții noi. Deci, nu ne rămâne decât să alegem a doua variantă – cea de integrare corporativă cu acei furnizori cu care considerăm de cuviință să colaborăm în continuare.

Din cele expuse este evident că procesele integraționiste în economia Moldovei sunt binevenite, dar trebuie de remarcat că pentru a stimula apariția acestora este nevoie ca statul să ia o poziție activă față de procesul dat. În primul rând, prin elaborarea unei baze legislative eficiente pe problema dată și în al doilea rând, e nevoie ca statul să se prezinte ca inițiator în formarea grupelor integrate și să susțină dezvoltarea acestora.

Actualmente în Republica Moldova persistă necesitatea stringentă de elaborare a unui pachet de acte normative ce ar reglementa funcționarea diferitor grupări integraționiste așa ca: holdingul; grupări financiar-industriale; parteneriatul public-privat.

E deja destul timp de când lumea de afaceri a republicii cere elaborarea legii cu privire la activitatea **holdingurilor**, dar până astăzi o asemenea lege nu a fost adoptată. Doar în proiectul de lege cu privire la deetatizarea și administrarea proprietății publice, în art. 18 se vorbește în câteva rânduri despre holdingul public. Acesta se stabilește a fi „o societate pe acțiuni cu cote sociale al societății comerciale afiliate sau dependente, al cărei acționar unic este statul sau unitățile administrativ-teritoriale”.

Formarea și funcționarea structurilor integrate corporative (holdingurilor) poate avea loc cu sau fără participarea statului. Pot să se

formeze la inițiativa autorităților publice („structuri, formate de sus”) și la inițiativa a însăși subiecților economici („structuri formate de jos”).

În Rusia în anii 2000-2001 a fost efectuat un studiu care avea ca scop:

- depistarea principalelor probleme care apar în cadrul diferitor etape de formare a holdingurilor;
- aprecierea potențialului lor de administrare;
- studierea posibilităților de atragere a investițiilor și repartizarea internă a resurselor.

Rezultatele obținute au demonstrat că:

1. În cazul formării holdingului cu inițiativa „de sus” perioada necesară pentru îndeplinirea tuturor formalităților e mai mare de 2 ani, față de un an și jumătate în cazul când inițiativa vine „de jos”. S-ar părea că în cazul când inițiatorul fondării unui holding este autoritatea publică, perioada necesară pentru îndeplinirea formalităților ar trebui să fie mai scurtă. Dar problema constă în aceea că deseori între managerii întreprinderilor integraționiste și autorități apar conflicte din cauza necoincidenței intereselor. De aceea pentru a nu târăgăna procesul e nevoie de găsit anumite compromise între părțile participante;

2. Cea mai complicată etapă în procesul de fondare a holdingului este cea legată de prelucrarea întrebărilor apărute și cea de pregătire și coordonare a documentelor. Principala cauză fiind: barierele birocratice. Pentru a crea o structură integraționistă este nevoie de a trece o mulțime de trepte, de dobândit un șir de aprobări la diferite nivele. De aceea este important de redus numărul și înălțimea barierele birocratice și de formulat corect criteriile de obținere a hotărârilor din partea organelor puterii publice. Și deoarece multe complicații apar și din cauza neclarităților și contradicțiilor din legislație este nevoie ca din start această latură a problemei să fie bine pusă la punct.

3. Formarea oricărei structuri corporativ-integraționiste necesită de asemenea și un consum enorm de resurse financiare. Cheltuielile în mare parte sunt legate de prelucrarea întrebărilor legate de integrare și legalizare a activității holdingului. Și deoarece problema deficitului resurselor financiare persistă, în asemenea situații se poate planifica introducerea cofinanțării bugetare a proiectelor de creare a holdingurilor. Foarte negativ influențează asupra eficienței activității companiei de holding includerea în componența acesteia a întreprinderilor cu o situație financiar nesatisfăcătoare. Este de dorit, ca înainte de încorporare a unei asemenea întreprinderi să fie îmbunătățiți indicatorii financiari a întreprinderilor date.

4. Funcționarea eficientă a oricărei structuri de integrare corporativă este imposibilă fără un sistem de administrare calificat. Întreprinderea principală

este datoare, în primul rând, să dispună de posibilitatea înfuențării optime asupra membrilor grupului și, în al doilea rând, să utilizeze eficient acest potențial. De asemenea, specific pentru structurile de tip holding, este faptul că cota-parte a întreprinderii principale în totalul capitalului companiei trebuie să-i ofere acesteia împuterniciri administrative, inclusiv și o reprezentanță adecvată în consiliul directorilor.

Una din direcțiile de integrare a diferitor întreprinderi cu diferite forme organizatorico-juridice și din diferite domenii de activitate este crearea **grupelor financiar-industriale (GFI)**. Scopul acestor grupări integraționiste la fel este realizarea programelor și proiectelor investiționale în vederea sporirii gradului de competitivitate a producției autohtone și extinderea piețelor de desfacere a mărfurilor și serviciilor. Grupele financiar industriale se formează pe baza contopirii a două forme de capital: bancar și industrial. În rezultatul acestei asocieri, utilizarea capitalului financiar-industrial permite sporirea considerabilă a profitului.

Un mare avantaj al GFI este că mijloacele bănești temporar libere din cadrul unei întreprinderi membre a grupei financiar-industriale pot fi orientate pentru acoperirea necesităților bănești ale altor întreprinderi – membre ale grupei. În acest caz nu se solicită credite din afara grupului, ceea ce permite economisirea resurselor utilizabile pentru achitarea dobânzilor. În afară de aceasta, mijloacele bănești temporar disponibile ale întreprinderilor pot fi folosite de băncile membre ale grupei în calitate de capital bancar pentru emisiunea valorilor mobiliare, plasarea împrumuturilor ș.a. Pătrunderea capitalului bancar în industrie presupune transformarea băncilor din simpli mijlocitori de plăți în coproprietari a întreprinderilor industriale.

Efectul de la asocierea capitalurilor (bancar și industrial) este considerabil mai mare decât suma rezultatelor funcționării lor în parte, și în cele din urmă, contribuie la apariția noilor structuri economico-organizatorice care ar asigura interacțiunea intereselor și tendința de creștere a profitului tuturor participanților grupului financiar-bancar.

Datorită faptului că investițiile în sectorul real al economiei Moldovei sunt destul de modeste este nevoie de o intensificare a procesului de integrare a capitalului industrial cu cel bancar. Băncile sunt, de fapt, principalele instituții care se ocupă de acumularea economiilor și transformarea acestora în investiții pentru sectorul real. Dar nivelul scăzut de capitalizare a acestora, resursele

limitate atrase pentru perioade îndelungate, precum și alți factori negativi micșorează capacitatea instituțiilor creditoare de a colabora cu sectorul real al economiei.

Mediul intern specific, stabilit în procesul interrelațiilor capitalului de diverse forme, permite examinarea GFI nu doar ca un sistem economic integrat al capitalului financiar-industrial, dar și ca o organizație înzestrată cu proprietăți alternative pieței și mecanisme de funcționare, ce permit mobilizarea capitalului în dimensiuni mari, acesta fiind un factor important în creditarea pe termen lung.

Economistul rus V. Țvetkov concepe grupul financiar-industrial ca o formă flexibilă (asociație, alianță) sau rigidă (holding) de relații a partenerilor, la baza cărora se află relațiile de proprietate dintre instituțiile financiare și ceilalți participanți ai GFI.

Conform legii Republica Moldova, GFI reprezintă un ansamblu de persoane juridice, înregistrat de autoritatea de stat abilitată, care în baza contractului și-au asociat, în întregime sau parțial, activele materiale și nemateriale și funcționează ca subiecți cu drepturi egale ai activității de întreprinzător cu scopul realizării proiectelor și programelor de investiții, orientate spre sporirea gradului de competitivitate a producției locale și extinderea piețelor de desfacere a mărfurilor și serviciilor.

Practica mondială arată că relațiile băncilor și companiilor industriale în limitele grupelor financiar-industriale sunt orientate în patru direcții de bază: deținerea de acțiuni, oferirea creditelor, delegarea lucrătorilor bancari în conducerea companiei, repartizarea de către bancă a obligațiunilor emise de companie. Corelarea acestor direcții depinde atât de situația economică în general, cât și de situația sectoarelor industriale și financiar, în particular. Actualmente, în Republica Moldova sunt anumite condiții pentru valorificarea formelor doi și trei. Dar, aceste oportunități nu sunt folosite din cauza existenței multor bariere (în mare parte de natură birocratică). Din acest motiv, pentru realizarea proiectelor, instituțiile creditare sunt constrânse să formeze GFI neoficiale sub forma asociațiilor „*neglamente*”. De regulă, ele se formează pe bază de înțelegeri verbale referitoare la desfășurarea în comun a activității economice, aceste înțelegeri ne fiind date publicității. La moment se preferă această metodă deoarece se depășesc multe interdicții, se evită atenția din partea organelor administrative, de control, fiscale, juridice, a mijloacelor mass-media. Iar pentru a înlătura obstacolele este necesar de a minimiza riscul investirii în industrie, elaborarea unei baze legislative optime, inclusiv a celei cu privire la efectuarea investițiilor în vederea dezvoltării grupelor

financiar-industriale. În țările dezvoltate procesele de integrare se desfășoară cu susținerea variată din partea statului. Acestea privesc activitatea de integrare a corporațiilor ca garant al bogăției și prosperității. Republica Moldova nu are timp pentru o evoluție îndelungată a apariției structurilor integraționiste efective, ai ales că are la dispoziție experiența altor state. De aceea procesul integrării trebuie promovat pe baza experienței mondiale de integrare.

O altă structură integraționistă care este destul de viabilă în toată lumea și are șanse de succes și în Republica Moldova este cea a **parteneriatului public-privat (PPP)**. Acesta constituie o modalitate de introducere a managementului privat în serviciile publice pe calea unei legături contractuale pe termen lung între un operator privat și o autoritate publică. PPP asigură în mod fundamental realizarea în totalitate sau parțial a serviciului proiectat, făcând apel la know-how-urile și resursele sectorului privat.

Parteneriatul public - privat presupune existența unui raport optim între sectorul public și cel privat, el devine necesar și posibil când privatul deține o pondere semnificativă în economie. Sectorul public și privat lucrează împreună pentru realizarea unor proiecte care necesită instrumente financiare deosebite (de exemplu, lucrări de infrastructură, construcții, drumuri, poduri sau linii de cale ferată). De asemenea, PPP este o modalitate prin care este abordată dezvoltarea economică în teritoriu (construcția, operarea și vânzarea unor obiecte „*la cheie*”, spre exemplu: a spitalelor, caselor de cultură...). Sectoarele public și privat lucrează împreună pe baza unor aranjamente contractuale bine determinate în cadrul cărora se împart responsabilitățile, costurile și riscurile. Ambele părți așteaptă ca prin colaborare să se realizeze rezultate mai bune cu aceleași costuri (sau aceleași rezultate, dar cu costuri mai mici), fiecare păstrându-și identitatea și propriile responsabilități.

Dea lungul timpului practica a dezvoltat o mare diversitate de parteneriate public-private generate de dinamismul dezvoltării, multitudinea particularităților angajamentelor contractuale și circumstanțele conjuncturale. Iar principalul criteriu care separă diferite tipuri de PPP este riscul, măsura în care sectorul public este dispus să transfere în totalitate sau parțial răspunderea și riscul către sectorul privat. Din această cauză se impune elaborarea legislației, a anumitor metodologii de selectare a partenerilor privați pentru fiecare categorie de PPP. Principiile care

stau la baza selectării partenerilor privați și încheierii contractelor de PPP sunt următoarele: nediscriminarea, tratamentul egal, recunoașterea reciprocă, transparența, proporționalitatea, eficiența utilizării fondurilor publice, asumarea răspunderii.

O importanță deosebită înaintea semnării contractului de PPP se acordă elaborării și desfășurării studiului de fezabilitate pentru proiectele de parteneriat public-privat. Acest studiu reprezintă un ansamblu de documente prin care se justifică tehnic și economic viitorul proiect. Astfel rezultatele studiului de fezabilitate trebuie să ofere informații complete care să justifice că:

- proiectul poate fi realizat;
- au fost luate în considerație toate alternativele de realizare a proiectului;
- în cazul în care va fi realizat, proiectul răspunde cerințelor și principiilor autorităților publice.

Studiul de fezabilitate trebuie să acopere sub aspect cantitativ și calitativ principalele direcții tehnice, financiare, economice, sociale, instituționale și de mediu ale proiectului public-privat și să identifice riscurile care pot apărea în cadrul acestui proiect.

Cele mai frecvente riscuri care pot apărea în cadrul unui parteneriat public-privat sunt legate de existența unor condiții de sol complicate sau în general inadecvate pentru efectuarea construcțiilor. De asemenea, pot apărea situații când cu greu se obțin aprobările necesare pentru începutul lucrărilor. Odată cu obținerea acordurilor autorităților, concesionarul are de suportat unele cheltuieli legate de pregătirea terenului pentru lucru. Rare ori dar se poate întâmpla ca în timpul lucrărilor să fie descoperite anumite obiecte cu valoare istorică și acest fapt va conduce inevitabil la creșterea timpului necesar pentru îndeplinirea lucrărilor sau chiar stoparea acestora.

Pentru implementarea în Republica Moldova a PPP este nevoie de:

1. elaborarea cadrului legislativ privind funcționarea parteneriatelor public- private;
2. crearea unui Centru de excelență pentru parteneriatul public-privat care va avea ca scop principal monitorizarea proiectelor PPP;
3. în implementarea PPP-urilor trebuie de ținut cont că acestea sunt niște mecanisme ale parteneriatelor de afaceri, nu mecanisme sociale (parteneriate sociale) de distribuire a resurselor. Problema principală este cum creăm bogăția și nu cum o împărțim.

Deși, într-un raport al Băncii Mondiale s-a afirmat că Republica Moldova și-a încheiat perioada sa de tranziție, în țara noastră mai sunt încă multe

probleme de rezolvat, inclusiv economice și în mod special cea a reformării relațiilor de proprietate. Mai întâi de toate este necesară reluarea proceselor de privatizare (eficiență), ce ar permite formarea proprietarilor cu un adevărat simț gospodăresc și lărgirea (mărirea) clasei de mijloc. De asemenea, pentru a contribui la o adevărată creștere economică este nevoie de a determina, care este, totuși, rolul statului în viața economico-socială a țării, care sunt acele direcții de influență. Și în final, luându-se în considerație factorii concurențiali mondiali și globalizarea (transnaționalizarea) vieții economice apare necesitatea stimulării apariției și funcționării diferitor grupări integraționiste pentru a putea propune pieței interne, dar și celei internaționale, produse și servicii de o înaltă calitate. Considerăm, că toate acestea cu siguranță, în final, ar contribui la ridicarea nivelului de trai a populației, acesta fiind principalul scop al politicii economice a oricărui stat democratic.

Bibliografie

1. *Legea cu privire la fondurile de investiții, nr. 1204-XIII din 05.06.1997. Data ultimei modificări 05.02.2002.*
2. **Ovsyanikov R.R.** *O raznicze terminov „holding” i „holdingovaja kompaniya. Menedzhment v Rossii i za rubezhom. №2, 2006.*
3. **Brain Batler, Brain Gonson,...** *A dictionary of finance. Oxford University press. Market House Books Ltd. 1993.*
4. **Belyaeva I.Iu.** *Integracziya korporativnogo kapitala I formirovanie finansovo-promyshlennoj elity. Rossijskij opyt. Moskva, F.A., 1999.*

Recomandat spre publicare 24.09.2007